

Історія львівської емансипації з Беатою Кост

В Одеській національній науковій бібліотеці 5 листопада відбулася зустріч з польською журналісткою і письменницею Беатою Кост, авторкою книги «Століття польок. Жінки, які здобували незалежність» та «Жінки зі Львова» (2018).

Присутніх привітала генеральний директор ОННБ **Ірина Бірюкова**:

- Сьогоднішня подія викликала інтерес у бібліотекарів, працівників закладів культури, освіти, представників громадських організацій. Надзвичайно приємно бачити залу, переповнену студентством, з факультету історії та філософії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, а також інших навчальних закладів, які прийшли послухати лекцію від зіркового фахівця. Ми розпочинаємо один з пікових заходів Днів Польщі в Україні, які за ініціативи Посольства Республіки Польща в Україні відбуваються цими днями на території нашої держави. Із задоволенням надаю слово для привітання нашому високому гостю – Генеральному консулу Республіки Польща в Одесі пану **Анджею Шмідтке**.

- Я дуже радий побачити стільки людей, які прийшли послухати правду про жінок, про яких написала книгу пані Беата Кост. Я знаю силу польських жінок і дуже радію, що ми про це почуємо разом. Минулого року ми відзначили століття від дня, коли польські жінки отримали виборче право, 28 листопада 1918 року Сейм Польщі прийняв цей закон. У першому парламенті Польщі в 1919 році було 8 жінок, минулого року було 125 жінок, а сьогодні 131 жінка. Ми бачимо як зростає вплив жінок у нашому суспільстві, як вони допомагають розвивати Польщу та робити її кращою. Я люблю переглядати спортивні передачі, ті, хто дивиться польське ТБ, знають Юстину Ковальчик, нашу олімпійську чемпіонку з лижних перегонів, чи Аніту Бондарчик - майстриню з метання молота, лишень подумайте, яку треба мати силу, щоб метати молот?! Слід згадати і польських прем'єр-міністрів, три жінки вже очолювали наш уряд - Ганна Сухоцька, Єва Копач та Беата Шидло. В останніх двох виборах у Польщі найбільшу кількість голосів отримували жінки. Якраз Беата Шидло і Малгожата Кідава-Блоньська отримали понад півмільйона голосів, значно більше, ніж переможці-чоловіки. Я думав, що тут на сьогоднішній захід зберуться здебільшого жінки, однак приємно бачити велику кількість молодих людей, яким цікаво знати, в чому ж сила польських дівчат і польських жінок? Я сам про це із задоволенням зараз дізнаватимусь і радію, що нас тут багато.

Ірина Бірюкова:

- Хочу представити людину, з якою Бібліотеку пов'язує низка проектів, зокрема проект з подолання стереотипів у гендерному питанні. Цього року ОННБ спільно з Одеською обласною Радою миру ініціювали культурно-просвітницький проект «Гендерні студії». Презентація проекту відбулася нещодавно у цій самій залі за присутності першого Президента України Леоніда Кравчука і широкого представництва не тільки одеського жіноцтва, але й людей, які налаштовані на подолання стереотипів, використання сильних сторін кожної зі статей. **Таміла Афанасьєва** – голова Одеської обласної Ради миру і співзасновниця проекту «Гендерні студії»:

- Дуже приємно бачити тут багато студентів, адже за першою освітою я філолог, викладач англійської та німецької мов, кілька років викладала і зараз, скажу вам, наче повернулася в молодість. Для Ради миру дуже важливим є показувати світ через культуру, особливо для молоді, адже ви наше майбутнє, ми прагнемо, щоб ви невдовзі прославляли нашу країну, щоб Україна процвітала, щоб вона була сильною, красивою і незалежною, з достойними сусідами. Для нас Польща є прикладом такого сусідства.

Ірина Бірюкова:

- Ми говоримо про роль бібліотек як осередків, у яких відбуваються важливі для суспільства зустрічі, їх значимість як рушіїв міжнародної культурної дипломатії. Сьогодні саме така зустріч. Наша гостя уособлює дві країни одночасно - пані Беата живе і у Варшаві і у Львові, вона полька українського походження. Питання, які вона сама собі ставить - де місце жінки, коли чоловіки здобувають перемоги? Сьогодні ми маємо нагоду дізнатись відповідь на нього особисто від пані Беати і скласти своє враження щодо цього.

До слова запрошується пані **Беата Кост**.

Всі героїні, про яких розповіла пані Беата, польки, пов'язані з містом Львовом. Ці жінки боролись за незалежність Польщі, а також за свої права – право на середню і вищу освіту, право на участь у політичному житті та право на особисту незалежність. Йшлося про те, як вони долали цей шлях.

Першою була давня історія, ще з XVIII століття. У часи польсько-турецької війни Зофія Кшановська, дружина коменданта фортеці Тереховлі, попередила чоловіка, що в разі спроби здачі туркам містечка, вона власноруч його застрелить і сама очолить оборону.

А насправді історій жінок колись ніхто не записував. Польща не була винятком, адже до XIX століття по всій Європі жінка не могла навіть бути свідком у суді, не могла отримати середньої і, звісно, вищої освіти. Долею жіноцтва було підтримувати домашнє вогнище, рости дітей.

Беата вирішила почати свої пошуки. Де шукати? Велику частину документів письменниці віднайшла в архівах Львова.

1930-го року у Львові було відкрито музей визначних жінок-польок. Він не зберігся, був знищений під час війни, тож можна лише здогадуватись про експозицію, але навіть у сучасній Польщі досі нема такого музею.

Що ж робили у Львові жінки-польки до 1918 року, коли Польща знову стала незалежною державою?

Луція Харевичева – історик, одна з перших жінок, яка отримала вищу освіту у Львівському університеті. Писала про відомих жінок. Загинула в концентраційному таборі в Освенцимі за те, що підпільно навчала молодь в окупованій нацистами Варшаві.

Агнешка Русколяська – актриса, створила у Львові театральну трупку. У Львівському оперному театрі зберігся медальйон із зображенням Агнешки Русколяської.

А ось жінки-вчительки, жінки-наставниці.

Феліція Боберська - дворянка, створювала школи для жінок, брала участь у Січневому повстанні 1863 року, деякий час була ув'язнена австрійськими властями.

Софія Романовичувна, також з вчительок, була справжнім лідером, протестувала проти репресій, які настали після Січневого повстання.

Леонія Вільдова створила національний комітет жінок-польок, які з території Російської імперії переправляли до Львова поранених повстанців і лікували їх.

Романтична історія: Ванда Монне була музою відомого польського художника Артура Гротгера. Возила таємну пошту і передачі польським патріотам, ув'язненим австрійськими властями. Після передчасної смерті художника перекладала з іноземних мов і писала казки для дітей.

Антоніна Махчинська - вчителька, яка боролась за право жінок на освіту, одна з організаторок учительської семінарії у Львові.

Вікторія Недзялковська, на могилі цієї вчительки на Личаківському цвинтарі є промовистий напис: «Вона виховала покоління для вільної Польщі».

Марія Вислоухова разом з чоловіком видавала у Львові газету «Кур'єр львівський», а ще вона створила в Польщі Аграрну партію, яка діє донині й зветься «Стронніцтво людове».

Марія вважала, що селян потрібно активізувати, привчати їх впливати на процеси в

державі. Видавала дешеві книжки для селян та організувала в селах народні школи для дітей та дорослих.

Хелена Моджеєвська - найвідоміша польська актриса кінця XIX – початку XX століть. Грала у львівському Театрі Скарбека, потім переїхала до США і там успішно продовжувала свою кар'єру. Займалася громадською діяльністю, зібрала чималу суму на спорудження пам'ятника Адаму Міцкевичу у Львові.

Оперна співачка Ірена Кролевіч-Войтова, мала драматичне сопрано, єдина жінка, яка двічі була директором Національної опери у Варшаві. Співала в найкращих театрах від Петербурга до Мадрида і від Лондона до Загреба.

Вибори до Галицького сейму 1908 року не обійшлись без скандалу. Марія Дулембянка висунула свою кандидатуру в депутати. Це не було можливо, адже жінки не мали виборчих прав, вони не могли ні обирати, ні бути обраними. Друзі і подруги організували для неї зустрічі з виборцями і своїми промовами вона переконала 511 чоловіків, які, коли пішли голосувати, написали на виборчих бюлетенях «Дулембянка».

Львів був дуже цікавим прикладом емансипації польських жінок. Багато жінок вступали до війська, деякий час навіть у війську існували жіночі підрозділи.

Беата Кост підтвердила слова Генерального консула, що у першому скликанні Сейму 1919 року було 8 жінок і додала, що серед них дві мали відношення до Львова.

Генеральний директор ОННБ подякувала Беаті Кост і вручила їй біло-червоний, в кольорах польського прапора, букет.

Ірина Бірюкова:

- Це приміщення здатне вмістити більше, ніж 50 людей, це засвідчує, що фізичні межі бібліотеки не піддаються натиску усіх охочих читачів. Ми й надалі розвиватимемо свій культурний простір.

Анджей Шмідтке:

- Щиро вдячний пані директорці, за можливість сьогодні бути тут, Бібліотека це прекрасна будівля і перекасне місце. Маю великі сподівання, що в майбутньому ми підготуємо ще багато спільних заходів.

Ірина Бірюкова представила читацькій громаді найновіші польські видання у фондах Бібліотеки, які від сьогодні вже будуть доступні всім, хто цікавиться історією та культурою Польщі, і наголосила, що за сприяння Генерального консульства Республіки Польща можливості задовольнити найвибагливіші запити користувачів зростають.

Анджей Шмідтке:

- Ми привеземо ще більше книжок, щоб розширити бібліотеку. Принагідно, у такому гарному місці, де так багато книг, хочу нагадати, що цього року наша Ольга Токарчук отримала Нобелівську премію з літератури, і це для нас дуже важлива подія. Дякую.

Зустріч організована в рамках Днів Польщі в Україні Генеральним консульством Республіки Польща в Одесі у співпраці з Одеською національною науковою бібліотекою.

Володимир Генік